

ga primerjaš z oslom, in pametnega človeka tudi le takrat, ako ga primerjaš z norcem.

Ni napačno, ako pošiljajo bogatini radi svoje otroke popotovat po raznih deželah. A tudi nepremožni imajo dosti prilik, hoditi po svetu. Le poguma je treba, denar se že dobi, če tudi časih le s klobukom v roci. Pomilovati se mora vsak mlad človek, ki se poda takoj na kak samotni kraj. Tam živi seveda prav idilično, in dobro se mu godi, kmalu najde tudi tovaršico, ki ga spremlja skozi življenje, in srečen je. Ali za življenje ni več tak človek, kajti on ga ni vžival nikdar, on ga ne pozna. On se tudi ne more povzdigniti nad prozo vsakdanjega življenja, on postane suhoparen in neveden.

A to, kar sem pisal do zdaj, je le z ozirom na moža. On je vstvarjen v to, da bije „boj za bitje“, on je vstvarjen za opravila zvonaj doma. — Ženska je za dom. Čem manj ona pozna burnosti in težav življenja zvonaj doma, tem srečniša je, in tem bolje je za njo.

Lepih lastnosti se ne navadi ženska nikdar iz knjig. Ponižnost, ljubeznjivost, sramožljivost se ne dadó naučiti iz njih, ampak iz dobrih izgledeov.

Dom bodi njeno torišče; za dom naj se izobraži tako, kakor mož za svet. Le doma naj bode srečna, le doma vesela. Zato jo pa ni treba seznaniti s svetom, kateri jo dostikrat zapelje, ter izterga iz domače hiše, v katero bi se pozneje rada povrnila, ako bi ji bilo mogoče. — Naj se mi ne očita, da hočem premeniti vse ženske v puščavnice ali samotarke, da jim hočem kratiti vsa veselja tega življenja. Motite se. Tudi doma se lahko raduje, tudi doma se lahko zabava vsaka poštena ženska, in slabo znamenje je, ako se ne more drugje, kakor v šumečih družbah, na plesiščih i. t. d.

Tako sem v tem pogovoru opisal obširneje ono pravilo: Mož je vstvarjen za življenje zvonaj doma, žena le za dom. (Dalje prih.)

Vzgoja v samodelavnost.

Za okrajno učiteljsko konferenco v Ptujem priredil Ivan Kele, učitelj pri sv. Barbari v Halozah.

(Konec.)

Proderlo je dan danes spoznanje, da se je pri naravni vzgoji treba ozirati na dušo in telo pri otroku; vse duševne moči se morajo v lepem soglasju vzbujati in vzgojati. Vse so si sestrice, vse terjajo jednake skerb-ljivosti. Ali težko je vse ladati, težko vse jednako vzgajati in umno voditi. Človek, kateremu se zaupa izobraženje naroda, mora sam vsestransko izobražen biti; nespametno je reči: učitelju mladine ni treba toliko znanosti, zadosti je, ako vé malo bolje čitati, pisati in številiti.

To je žaljivo izraženo, novejša šola mora to z vsestranskim napredkom zavrniti. Izobraževalec naroda ima pod sabo različne narave, sposobnosti, in kakor Rimljan pravi: *quot capita, tot sensus* (kolikor glav, toliko misel). Kako bode mogel nevesč in neizobražen učitelj svoje učence izuriti in izučiti v posameznih vedah, do katerih ima ta večje, un manjše veselje, ako se sam ni učil tega, ker poleg vsestranosti mora obdržati pravo centralnost. Človek pa, ki hoče pri mladežni nrvnost pospeševati s tem, da jo odgaja v samodelavnost, mora najprej učiti se, da sam dela in tako daje šolarjem in vsem dober vzgled. Uže slavni pedagog Komenski pravi: zastonj je način vzgoje zboljševati, dokler se lenarenje iz šol ne iztira.

Istinoto je, če prepušča učitelj deco samo sebi, ne glede na to, ali kaj dela in kako dela? in če učenci vidijo učitelja ne izvršečega svojih dolžnost, poprime se tudi njih s časoma jednaka lastnost. Človek pa ne vršeč po mogočnosti na svojem mestu, drni (ravna) tako, ka bi bolje bilo, da ga nij. Različni vzgajalci naroda in pisatelji so stavili samodelavnost med najvažnejše točke, po katerih se more doseči prava človeška moralnost. Navesti hočem samo nekterih bolj znanih. Goethe n. pr. veli: vzgoja delavnosti, marljivosti, skerbnosti bodi najvažnejša naloga narodnih šol. — Kant: nič se ne da razumljivejši in boljše pomniti, nego, kar kdo sam najde. — Jean Paul: za moraličen razvoj ne sme nikakov trud prevelik biti. — Komenski: samodelavnost je, ktera zahteva, da učenci vse, kar se ponuja njihovim dušnim močem v razumenje in pojmenje sami iščejo, najdejo, se tega nauče, in vadijo, to ponavljajo in naučeno pri vsaki priliki porablajo. Če so tedaj ti glasoviti možje in še več drugih vže pred našoj dobo take lastnosti, tako delavnost od narodnih šol zahtevali, mislim, da ima učitelj tudi v sedajnej dobi tako ravnati.

Na kakšen način bodeš mogel mladežen k samodelavnosti pripraviti in privesti. Povod k temu ti daje uže omenjena detečna živahnost, ne zatiraj je nikar, marveč vodi jo tako, da deca sama stvar najde; to jo bode veselilo in potem z večim veseljem na delo pojde. Pomagaj deci, da lože zapreke premaga in toliko bolj gotovo svoj cilj doseže, in da jo delo ne plaši, marveč veseli, videti da vsako tožkočo premaga, ako zajde od prave poti, pripelji jo nazaj. Napačno ravnanje bi dete plašilo, in mu vzelo veselje do samodelavnosti. Kar se je dete naučilo, to naj ponavlja a vsikdar drugače. Do porabljenja iz nova naučenega bodeš le mogel dospeti, ako si gojenca vodil od stopnje do stopnje, od ležejšega do zmirom težejšega, od znanega do neznanega, od bližnjega do daljnega po razumljenem do nerazumljenega. Paziti moraš, da bode dete lahko, čeravno vsekdar z nekoliko večim trudom prišlo do svojega namena. Neumno je posebno v 1—3 razrednih narodnih šolah otroka trpinčiti

tujimi čisto neznanimi, nekoristnimi za življenje neporabnimi rečmi, recimo: tujimi deželami, mesti, živalmi, rastlinami, jeziki i. t. d., katerih stvari kakti odraščencem nikdar ne vidi, ne čuje več in tedaj tudi nikdar ne rabi; poleg tega pa še tistega prav ne pozna, kar ga vsak dan obdaja, kar je v njegovej bližini, kar bode vse svoje življenje rabil, in kar bi ga lahko vsak hip k delavnosti opominjalo in vzbujevalo. Večina otrok tujščine ne potrebuje, a zaradi nje se zamuja pouk o stvareh, ki otroka sploh obdajajo, in katerih vsak dan rabi: dete zgubi po takem ravnanji vse veselje do samodelavnosti; komur manjka samodelavnosti, pri tem se zgublajo vse boljše lastnosti in slabe se ga polagoma polaste. Latinec pravi: otium est pulvinar diaboli, a Nемеc: Müssigang ist aller Laster Anfang. Človek, ki se v mladosti dela ne privadi, postane občno zlo.

Da se človeka, ako pred ne, vendar po izstopu iz šole, poprime nemarnost, je mnogo krivo tudi potujčevanje narodnih šol. Ta zistema je tudi kriva, da naš narod hira in propada, tist, ki je hodil v narodno (ljudsko) šolo, in so ga poučevali tam v maternem jeziku, se je več naučil od unega, ki je hodil v šolo, kjer so ga poučevali s tujim jezikom. Žalostno je videti, kako v goricah na višini tujec vlada, a kmet v nižini, neprimerni za vinograde, trsje navadno brezvspešno obdelava. Naš kmet, ako mu pošiljajo nemška pisma, meni, to mora tako biti. V ponemčevalne šole je bil primoran hoditi, tam je slišal zaničevati svoj jezik a povzdigovati tujega, ni čuda, da se potem nekako sramuje svojega rodu in postane veternejak brez samostalnosti. Maternega jezika se ni učil, tujega se ni naučil, evo to ti je sad potujčevanja!

Mislím da sem po mogočnosti označil pogubne nasledke potujčevalne šole in nenaravne pedagogike in navel nekaj pripomočkov, kako mladezen vzgajati v samodelavnost. A ni še dosti, da mladost privedemo do samodelavnosti, skerbimo tudi, da si pridobljene ohrani in je nikdar ne opusti. Ne smemo misliti, ka je zadosta in ka učeniku ni treba več tolikanj truditi se, ako učenci že pazijo, primerno odgovarjajo, in kar se zahteva, delajo. Nabrani duševni zakladi pri učencih še niso stalni, lahko se izgube. S tem, da zmirom pridnejše delajo, neznano znanemu prilagajo, uže znano na pravi način ponavljajo, širi se jim znanstveni krog, in dušne zmožnosti se veselo razvijajo.

Ko se je tako v maternem jeziku položil temelj razumnemu izobraževanju, naj se otroci vpeljejo v tujstvo; to naj krepí domačinstvo, a ne narobe. Poleg vsega je učitelj tako rekoč sam primoran, širiti svoje znanstvo in vedno bolj vaditi se v samodelavnosti. Učitelj vajen v samodelavnosti krepí in uterjuje vse duševne in telesne moči, povsod velja pregovor: kdo ne napreduje, zaostaja.

Zumno delavnostjo in neutrudljivo pridnostjo bodemo koristili mladezni in po nji narodu, ki nas živi. S ponosom se bodemo smeli ime-

novati probujalci naroda in človeštva. Podobni bodemu umnemu zidarju, ki stavi terdno podlago mogočnemu zidovju, tudi mi narodni učitelji hočemo poslopju, kjer se hrani blagost ljudstva in države, dati stano-vitno podlago z modrim poučevanjem in umno izrejo. Zvezdi vodnici nam bodete: vera in narod!

Na omenjene stvari opirajoč, predlagam:

1. Odstranjenje potujčevanja konci iz 1 — 3 razrednih narodnih šol.
2. Nameščenje s teoretičnim in praktičnim poukom v gospodarstvu.
3. Pouk v vertnarstvu pri deklicah po dotični učiteljici ženskih ročnih del.

O porabi berilnih knjig na ljudskih šolah gledé spisja.

Med vsemi predmeti, kojih se otroci po sedajnih šolskih postavah na ljudskih šolah uče, zavzema po mojih ne merodajnih mislih za branjem, pisanjem in računstvom, spisje prvo mesto. — Smoter spisja je: privaditi učence: prav in razumno misliti, svoje misli brez pomote pravilno in lepo vredjene ustmeno in pismeno izraževati. Da se pa ta smoter doseže, je pa treba napeljevati učence, da se privadijo, vsako reč po zunanje in tudi po znotranje opazovati. Toraj nazorni nauk se ne sme prezirati, ker ravno ta nauk je eden najmenitnejših faktorjev, da se ta smoter doseže. Vsak vestni učitelj bode pa tudi gledal, da ta smoter, ki ima toliko važnosti za vsakdanje življenje, kolikor toliko doseže in sebi izročeno mladino v tem predmetu dostojno poučiti. Vsaj je vsaka najmanjša opazka, ki si jo zabilježimo v svoje žepne knjižice, vsaka listnica ali pismo, katero svojemu prijatlu ali znancu pišemo, vsako opravilno in javno pismo, spisje ali vaja v spisji. Naštevati svojim kolegom še dalje „korist spisja“ bi se reklo, vodo v reko nositi, ker preverjen sem, da je vsak iz med učiteljev o tem prepričan.

Kakor sem že zgoraj omenil, da je nazorni nauk eden pglavitnejših faktorjev privaditi se spisovanja, moram pa tudi omeniti, da je spisje tudi v ozkej zvezi s pravopisjem in da je spisje brez pravopisja podobno oblačilo iz jako lepega in dragega sukna, katero je krojač možu skazil tako, da mu ne pristoji dobro in ga potem tudi nova suknja ne veseli. — Spisja pa učitelj privadi otroke na dva načina ali na dve metodi in sicer ali po sintetični metodi ali pa po analitični. Nekateri učitelji odobravajo prvo, zopet drugi zagovarjajo drugo metodo. Tudi jaz sem bolj za prvo, kakor za drugo, vsaj v nižjih razredih, ker una je bolj naravna od te. Hiša se mora postaviti prej, preden jo moremo razdeliti. Toraj zerno do zerna pogača, kamen do kamna palača. V višjih razredih, ko otroci že bolj razumni postanejo in umejo, kako je reč sestavljena je